
מראה מקומות- עניני הלכה

יבמות דף לט'

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

רב דקהל שערי תפילה

פסעיק, ניו ג'רסי

AsherMillman@gmail.com

לזכר נשמת

מנחם מנדל בן משה ושרה בת משה צבי ממשפחת אדלר
קעפל בן אליעזר ופריידל בת אליעזר ממשפחת מילמן
צבי מנחם בן שמעיהו וחיה לאה בת נפתלי הערצקא ממשפחת
רייכמאן

A מראה מקומות חבורה on these is posted weekly and
can be accessed via www.dafaweek.org, emailed, or
on the app.

507– Daf– Week

info@dafaweek.org

בענין שהי' מצוה לא משהינן כנגד מצוה מן המובחר המאחורת

איתא בחיי אדם שאע"פ ששהי' מצוה לא משהינן, זה דווקא אם אין תועלת בהאיחור אכן אם ע"י האיחור ישיב המצוה ימתין עכ"פ יום או יומים. וצ"י כמקור לדבריו השו"ע בסימן תכו'. בשו"ע שם מבואר שאין מקדשין הלבנה אלא במוצש"ב. אכן ברמ"א שם הגהה שזהו רק אם מוצש"ב קודם עשרי בחדש אכן אם קודם אחר זה לא ממתנינן. ובגר"א שם צ"יין לגמ' שלנו שדווקא אם הגדול במדינת הים אין ממתנינן ומשמע שאם הוא רחוק ורק אינו במדינת הים ממתנינן. ולכ' כוונתו ע"ד החיי אדם שממתנינן להידור מצוה אכן רק באופן מסויים. ובאמת כבר הקדים דיוק ונפק"מ זה בהתרומת הדשן.

אכן הרמ"א בסימן כה' משמע שאין ממתנינן כלל שפסק שאם יש רק תפילין מניחם ואין מתנינן להקדים הטלית והמג"א שם פירש הטעם ששהי' מצוה לא משהינן אפילו במקום שע"י האיחור יקיים באופן מהודר. ובדעת הספר חסידים, יש מח' אחרונים אם כשיטת המג"א או כשיטת התרומה"ד. בברית עולם משמע כשיטת התרומה"ד [וכן משמעות לשון הספה"ח "שלא יבא כ"כ בקרוב זמן"] אכן בנשמת אדם תולה דעתם במח'.

וכפסק התרוה"ד כן נפסק בשו"ע הרב לענין אם טוב להתפלל שחרית מיד בזמנו אע"פ שהוא מהלך עכשיו או שימתין עד שיבא לישוב ויתפלל בישיבה ופסק שעדיף להמתין כדי להתקיים במצוה מן המובחר.

וכן הוא בענין ד' מינים בשבות יעקב שעדיף לחכות לד' מינים מהודרים אם באים בשעה או שעתיים מלצאת עכשיו בד' מינים פשוטים.

אכן בדין נרות חנוכה שיש לפניו עכשיו שעוה ויבאו באיחור שמן, י"א שלכו"ע מודים הכא שידליק בשעוה אפילו לדעת התרוהמ"ד וכן נפסק בקובץ הלכות.

- חיי אדם כלל סח' סוף אות א'
- שו"ע או"ח תכו' ב'
- ביאור הגר"א שם אות ב'
- תרומת הדשן סימן לה'
- רמ"א סימן כה' ס"ק ב'
- מגן אברהם שם אות ב'
- ספר החסידים תתעח'
- ברית עולם שם
- נשמת אדם שם אות א'
- שלחן ערוך הרב או"ח צד' ה'
- שו"ת שבות יעקב ח"א תשובה לד'
- קובץ הלכות הל' חנוכה פ"ג אות יב' וסוף הגה כג'

מִלִּיל שֶׁבֶת עַד מוֹצָאֵי שֶׁבֶת לֹא מִשְׁהִינָן: (ב) וְלֹא שִׁיב "אֵין מַעֲבִירִין" אֲלֵא בְּמִצְוֵה שְׁעוֹסֵק בָּהּ, אֲבָל בְּמִצְוֵה שְׁאִינוֹ עוֹסֵק בָּהּ בְּגוֹפּוֹ, אֲלֵא אַחֲרַיִם עוֹסְקִין בָּהּ, וְאַף-עַל-פִּי כֵן הוּא מִצְוֵה מְשוּם: "בְּרַב עִם הַדְרַת מֶלֶךְ" (מִשְׁלֵי י"ד, כ"ח), מִתֵּר לְהַנִּיחַ מִצְוֵה זֶה וְלִילָף בְּמָקוֹם אַחֵר לְרֵאוֹת, שְׁהָרִי גַם שֵׁם יַעֲשֶׂה מִצְוֵה, כֵּן הוּא לְהִדְיָא בְּיוֹמָא ע', דְּאִמְרִינָן: הִרְוָא פֶּר וְשַׁעִיר הַנִּשְׂרָפִין, אִינוֹ רוֹאֵה כִּהֵן גְּדוֹל שֶׁהוּא קוֹרָא, לֹא מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ רְשָׁאֵי וְכוּ', וּפְרִיָּה: פְּשִׁיטָא, וּמִשְׁנֵי, דְּהִנֵּה אֲמִינָא מְשוּם דְּרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמַר "אֵין מַעֲבִירִין" וְכוּ'. וּמֵאֵי מִצְוֵה, "בְּרַב עִם" וְכוּ', קָא מִשְׁמַע לָן. פֶּרֶשׁ רִש"י, כִּינֵן שֶׁהוּא אִינוֹ עוֹסֵק בּוֹ: (ג) אֶף-עַל-גַּב דְּשֶׁהֵינִי מִצְוֵה לֹא מִשְׁהִינָן, כְּדָאֲמַר: "מִצְוֵה שֶׁבָּאָה לְיָדְךָ אַל תַּחְמִיצְנָהּ", דְּוָקָא, בְּשִׁיכוֹל לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוֵה עֲכָשׁוּ כְּמוֹ שִׁיעֲשֶׂה לְאַחֵר זְמַן, אֲבָל אִם אִינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עֲכָשׁוּ כְּמוֹ לְמַחֵר, דְּאִם יִמְתִּין יַעֲשֶׂה מִן הַמַּבְחָר, מוֹטָב שִׁימְתִּין יוֹם אוֹ יוֹמִים, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִן הַמַּבְחָר, כֵּן כְּתִב בְּשִׁלְחַן-עֲרוּף סִימָן תַּכְנִי, אֲבָל בְּסִפְרֵי-חֲסִידִים כְּתִב, דְּאִם יָכוֹל לְקַיֵּם תַּכְּף, אֶף שְׁאִינוֹ נָאֵה כָּל כָּף, יִקְיֵם תַּכְּף (וְעִינֵן בְּנִשְׁמַת-אָדָם סִימָן א'):

ב שְׁלֹא תִהְיֶה הַמִּצְוֵה בְּזוּיָה עֲלֵיךְ, וְיֵשׁ בָּזֶה ג' תְּנָאִים: (א) שְׁלֹא יַעֲשֶׂנוּ בְּקִלּוֹת רֵאשׁ וּבְדַרְךָ בְּזוּי, וְיִלְפִינָן מִדְּכַתִּיב, (וַיִּקְרָא י"ז, י"ג): "וְשִׁפְףָה אֶת דָּמוֹ וְכִסְהוּ בְּעַפְרָה", וְקִבְלוּ חַז"ל (חולין פ"ז, א') דְּרוֹצָה לֹא מֵרָחֵק, בְּמָה שִׁשְׁפָּף יָכֶסֶה, דְּהֵינֵנוּ כְּשֵׁם שֶׁשָּׁחַט בְּיָד, כָּף יָכֶסֶה בְּיָד, וְלֹא דְּוָקָא בְּיָד, אֲלֵא עַל יְדֵי כְּלִי, שְׁהָרִי גַם הַשְּׁחִיטָה הֵיטָה עַל יְדֵי כְּלִי, אֲלֵא לְאַפּוֹקֵי שְׁלֹא יָכֶסֶה בְּרַגְלָא, שֶׁהוּא דְּרָף בְּיָדוֹ (בשבת כ"ב ברש"י "אבוהוֹן דְּכֹלְהוּ דִּם" מִשְׁמַע שֶׁהוּא דְּרֵשָׁה גְּמוּרָה מִדְּאֹרֵייתָא). (ב) שְׁלֹא תִהְיֶה בְּזוּיָה עֲלֵיךְ מִצְדַּי אֵיכוֹת עֲשִׂיתָ הַמִּצְוֵה, וּמִכְּבֹד גּוֹפּוֹ יוֹתֵר מִן הַמִּצְוֵה, כְּגוֹן שֶׁמִּתְקַרָּא שִׁיתְלַכְלַךְ יְדֵיו אוֹ גּוֹפּוֹ עַל יְדֵי הַמִּצְוֵה, וְלָכֵן לֹבֵשׁ בְּתֵי יָדַיִם עַל יְדֵיו (כְּמוֹ שְׁעוֹוֹתָה הַעוֹרָה עַל כִּהֵן הַגְּדוֹל דְּכִרִיךְ יְדֵיהּ בְּשִׁירָאֵי וְעִבֵר עֲבוּדָה (פסחים נ"ז, א') דְּרֵעִינֵן בֵּא"ח סִימָן תְּרַנ"א סַעִיף ז'): (ג) וְכֵן אָסוּר לְהַנּוֹת מִן הַמִּצְוֵה כָּל זְמַן מִצְוֵתָהּ, וְלָכֵן אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּצִיצִית כָּל זְמַן שֶׁהֵם קְבוּעִים בְּטָלִית (סִימָן כ"א). וְכֵן אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ מִנּוּי סֶכֶה (תְּרַס"ז). וְלֹאֲכַל הָאֶתְרוּג, אוֹ לְהַרְיֵחַ בְּהַדָּס שֶׁל לֹלֵב (תְּרַע"ג). וְלְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּנֵר חֲנֻכָּה וְאֶפְלוֹ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל חַל מְנַר שֶׁל חֲנֻכָּה, אָסוּר (תְּרַע"ד). וְאֶפְלוֹ מְנַר שֶׁל בֵּית-הַפְּנִסֵּת, אָסוּר מְדִינָא, אֲלֵא שְׁנוּהֵגִין לְהַקְלָל, דְּלֵב בֵּית-דִּין מִתְּנָה עֲלֵיהֶן (קנ"ד). וְכָל זֶה הוּא כְּדֵי שְׁלֹא תִהְיֶה הַמִּצְוֵה בְּזוּיָה עֲלֵיךְ:

נִשְׁמַת אָדָם

א"א לְקִיִּים זֶה מ"מ עֲדִיף לְבַטֵּל הַיּוֹם גַּם כֵּן תְּפִילִין שֶׁהֵינָן תְּפִילִין הֵם לְאוֹת וְשִׁמְרִית שֶׁבֶת גַּם כֵּן נִקְרָא אוֹת וְלָכֵן פְּטוּר מִתְּפִילִין וְאִם כֵּן כִּיּוֹן שֶׁאֵ"צ לְחַלֵּל שֶׁבֶת ה"ז כְּמִנְיַת תְּפִילִין וּמִקִּיִּים הַמִּצְוֵה בְּמִקּוּדֵשׁ וְאֵ"ג דְּתְּפִילִין תְּדִיר יוֹתֵר מִשֶׁבֶת מ"מ קִי"ל תְּדִיר וּמִקּוּדֵשׁ שְׁנִיֵּהן שׁוֹיֵן וְאִם כֵּן כִּיּוֹן שֶׁ"שׁ וְתְּפִילָה הֵם תְּדִיר וּמִקּוּדֵשׁ דּוּחִין לְשַׁל הַיּוֹם

כֵּן נ"ל וְצ"ע: וְעוֹד נ"ל דֹּאפִילוֹ תְּפִילַת ר"ח נִקְרָא מִקּוּדֵשׁ יוֹתֵר מִשֶׁל חוּל. וְכִדְאִיתָא שֶׁם בְּגִמְרָא לְהִדְיָא. וְאִמְנָם מִצְאָתִי בְּתַשׁוּי רַב"ז וְהִבְיָאוּ א"ר סס"י כ"ה תְּפוּס שֶׁהָשֵׁר נָתַן לוֹ רְשׁוּת יוֹם א' לְהַתְּפַלֵּל עִם הַצְּבוּר בְּמִנִּין יִתְּפַלֵּל אוֹתוֹ יוֹם תִּכְפֵּי וְלֹא יִחְמִיץ הַמִּצְוֵה לְהַמְתִּין עַל י"ב אוֹ פּוּרִים ע"כ וְצ"ע:

ג. טור [עמוד רפג] בשם מסכת סופרים [פ"כ הלכה ב]:
 ג. שם [עמוד רפד בשם מסכת סופרים עט]:

ציונים לרמ"א

- (ג) תרומת הדין סימן ל"ה:
- (ג*) שם בשם הגהות מיימוניות ברכות י אורח ס דכך נהג מהר"ם מרזבוברג:
- (ד) מהר"ל [הלכות טענה נאב עמוד רמד; הלכות טענה ימי טענה עמוד ע"ה]:
- (ה) דברי עצמו [דברי משה סוף ד"ה אלה]:
- (ו) מהר"ל הלכות יום טוב [שבועות] [עמוד קא]:
- (ז) טור [עמוד רפג מנמלא סנהדרין מג, ב]:
- (ח) טור [עמוד רפד בשם מסכת סופרים פ"כ הלכה ב]:
- (ט) הגהות אלפסי החדשות [שלי הגוונים על המדלי-כרית רמז קטט אה]:
- (י) בחיי פרשת וישב [בלאשה לה, ל] ודברי עצמו [דברי משה סוף הסימן, ע"פ אור זרוע ח"ב הלכות ראש חודש סימן מנ]:

הגהות והערות

- [ג] בן הוא צמחיה"ל. ממהדורת פלאק מקמ"ה השמיני לגמרי מביט "או צב", ונס בלבוש [סעיף ד] יתח:
- [ד] רצה ליישב קשיה מאמר מרדכי [פ"א ח] וכן יעקב [סימן טז ס"ק ב] ומינות שמשן לזה"ש שנת רמ"א [לפון מקדשן ביום טוב, וכפי הגהה גם באר היעב הראשון כיון לזה [ראה כלן סוף פ"ק ב]. אך כבר העיר הק החיים כלן ס"ק כ הדמיעין במהר"ל יראה דמינות וכן עיקר הם מדברי הע"ז ולא מדברי מהר"ל, ולי"ע:
- [ח] י"א דוקא, הכי לל חשיבי הוא ליל שבת, אלא הכונה קודם מולאי שנת:
- [ז] נושא ממהדורת קהל"ק ש"מ, וכן הוא בתרומת הדין [מקור דין ז]:
- [ז] ב"י, נתנולאי מעניית:
- [ח] תוקן ממהדורת פלאק תקמ"ה, וכן כוונה פמ"ה, יד אפרים ומקור חיים:
- [ט] ראה עמוד ד:
- [י] בפמ"ה מרדכי שפיענו [פסק מה טעף ה] כמובן לאסור להסתכל בלבוש מנוקט, וכו' לל:
- [יא] סנהדרות [פ"ד מ"פ הנושא "סימן", וכן ארבע בעיר, אולם האלוה רבא [ס"ק ג] העומק "בסימן":

ב במוצאי שבת. כחז המגיד משרים [שיר השירים] כשמקדשן הלבוש במוצאי שבת מהיה הלחה, וכשתחכה ולא מוללו לנצח, אותו החדש לא יהיה מוללת, דוק ותשכח: ג קודם עשירי בחדש. משמע דלם ליל מולאי שבת הוא ליל עשירי און ממתינן. אבל לפי הטעם שכתב משמע דאפילו במוצאי שבת הוא ליל י"א ממתינן, דאפילו יהיה ארבע לילות עננים, דהיינו י"א י"ב י"ג י"ד, עדיין יכולין לקדש ליל ט"ו. וזכרין לומר דמה שכתב ארבע עננים ר"ל לנד מולאי שבת, ומה שכתב קודם עשירי בחדש הכי קאמר, דהלילה הוא קודם יום עשירי, דהיינו שיום ראשון הוא עשירי, והוה שסיים אבל אם הוא אחר כך וכו', פירוש שזיום השבת הוא יום עשירי און ממתינן עד מולאי שבת. ולפי מה שכתב סעיף ג' בהג"ה לר"ך לתשוב אס ישארו עוד חמש לילות עד חזי כ"ט י"ב תש"ג מיוז המולד: ד קודם תשעה באב. דשורין באבילות. ואם כן הוא הדין אבל בשבעה ימי אבילות לא יקדש. אבל אם לא ילטי אבילותו עד עשירי בחדש לא ימתין עד ליל י"א, ויקדש בימי אבילו: ד קודם יום הכיפורים. דאו שרוים בלער על מחילת עונות: ו או שאר תענית. וצנכת הגדולה [הג"ז סוף הסימן] כתב שנהגין במקומו לקדש בליל י" תענית. ולכן נראה לי דחיד המתענה יקדש עם הצבור משום ברוב עם הדרת מלך [משלי יד, כח] [עיינ מה שכתבתי סעיף ד' פ"ק יג], דאפילו תלמוד מורה מבטלים משום זה [כמו שכתב סימן (ר"ה) [רנח] י" סעיף י"ד ופ"ק יח]. ואפילו ציבור המתענין, אם יראו שיעבור הזמן יקדשו בליל התענית: ז ש"ה בו יום טוב. ומכל שכן שלא יקדשו בליל שבת, ומנחת עוריה [הרמ"ה מפלגין] סימן ע"ח כתב הרבה טעמים על זה, וכן כתב הרקנ"ט סימן פ"ו. וצמחיה"ל [הלכות טענות עמוד קפג] כתב שמהר"ש התיר, וכן כתב הגהות מנהגים [דין ברכת הלבוש: מנהג יום כפור אה קט], וצ"ח [עמוד רפד ד"ה גס] כתב שפעם אחת לא נראית הלבוש עד ליל ראשון של סוכות ועשו מעשה בקרחאק וקדשוה מאחר דאי אפשר לקדשה אחר כך, עכ"ל. אבל בעיני אחר אין להקל, מאחר שיש הרבה טעמים על פי הסוד. ועיין רדב"ז חלק א' סימן קל"ג [מ"ד סימן אלף רג]: ח ותול"ה עיניו. וצמחיה"ל [שער האוה"ת, ערך קדושה אה כח] והגהות יש נוחלין [אה לז] שלא יסתכל בה רק בפעם הראשון, שיראה עמידתה, ואחר כך אסור להסתכל בה: ט ורוקד ש"ש פעמים. ויהר שלא יכרע, דמיחזי ככורע ללבוש, וכן זוקף באלעזר (ש"ה סג): י י"א מפרע באב וכו'. ומנהג משה [סימן תקל"ט וסימן קמ"א] כתב בשם רש"ל ורוקח [סימן רנע] שיש אומרים כל הפסוק עד קניית ואחר כך למפרע. וגם קבלה מר"י חסיד לומר קול דודי גנה זה בא וגו' דומה דודי וגו' עד מן החרכים [שיר השירים ב, חטו]. וצמחיה"ל [שם; מסכת פסחים פרק נר מציה אה ח] [כך שיש אומרים שיר למעלות אש"א וגו' [מהל"ס קמ"א] וגם הללו אל בקדשו וגו' [שם קנ]: י"א ש"ש ע"ד. כלומר מפני שאמר תפול עליהם אימתה, אומר לחצירו שלום עליך. כתב בכתבים [פרי עץ חיים עבר ראש חודש פ"ג סוף עמוד תש"א] שיעבר שוליי צבדיו:

ערך אהם למהריק"ש

סוף סעיף ב [ומברך]. יש אומרים [לפון מצרכין עליה במקום ממוסה כי אס תחת השמים: וברקדין כנגדה של פעמים לשמחה ואומר כשם וכו'. ואומר דוד מלך ישראל חי וקיים, כלמדי [מהל"ס פט, לח] כירח יסון עולם וכו'. ועומן שלום לחצירו שלם פעמים: בחדש שיש בו זוס קודם חמשה עשר יום, כגון משיר טבת אב, נוהגין שלא לנצח עד שיעבור הלזס. וכל זה נראה לי שהוא משום שמחה, שכבר עבר הלזס וסו יגון ואמנה, ובאמת נראה שיש לחוש שמה יהיה מעוין אחר עשרה עד בו חמשה עשר בו:

ביאור הגר"א

[ב] [שפי"ה ב הנה] ודוקא אם בו, מדאמרינן פרק ד' דיבמות [לט, א] תלה בקטן כו' או בגדול כו', ואמרינן שם בגמרא מאי טעמא שרהיי מצוה לא משהינן, ודוקא בגדול כו' שאפשר לבא לידו דחוי, אבל אם אינו במדינת הים ממתינן עליו: [ג] אין בו קודם וכו'. כנזכר לעיל [בשור] כשהוא מבושם בשמחה: [ד] מבושם. גמרא שם [סנהדרין מג, ב] [ה] [שיר] ואומר בו [הנה] ורוקד בו [ואומר בו] ויאמר. הכל במסכת סופרים [שם הלכה ב]: [ו] שפ"לבותו. כמו שנאמר [מהל"ס פט, לח] כירח יסון עולם. ועיין ראש השנה כ"ה א', ועיין רש"י שם ד"ה דוד:

די אפרים ומקור חיים

[ה] [נהגה סעיף ב] או בכתב ידיו. והלכנו [מ"ד סימן יג] לא כפיצא ליה הכי. כמבואר בגליון המג"א לעיל סימן כ"ה סעיף (ב) [ב]:

אוצר מפרשים

תבו א' נהגה בפי"ה ב' ח' וקיים. מה שנמשל מלכותו ללבוש, דכמו הירח פעמים מורח ופעמים מאפיל, כן דרעו כשהם טובים מאירים כו'. ומה שאומרים חי וקיים, הוא אף שאפל בירח העבר חזרו לאהיר, כן ישראל יגאלו בזמן קרוב ויחזור מלכות שלו, והמלכות חי וקיים דחזרו לרעו דהוי כאילו הוא בחיים. ועיין מדרש [שמות רבה] פרשת בא [פרשה טו אה כח] ורקניו טרף פנחס [ירש קפ, א] ודרש [ע"כ]:

מדאי מן הראשון. אבל אשירי⁸ כתב שאם הוא משובח או רק שאינו יודע שאינו גרוע מן הראשון כסתמא מברך, אבל אם יודע שהוא גרוע אינו מברך. והשתא מתוך הני פלוגתא אין לברך א"כ שהוא משובח מן הראשון⁹.

ובאושטרייך¹⁰ היו נוהגים¹⁰ שלא לברך אלא על היינות שהיו מופלגים לשבח, לא ידעתי מאין הרגלם לכלל הפירושים אם שתה כבר יין בינוני ושתה אח"כ משובח הימנו בידוע וניכר צריך הוא לברך, אעפ"י שאינו משובח בהפלגה. גם היו נוהגים שאפילו ביינות המופלגים אם שתה ממנו תוך ל' יום לא היו מברכין. ולמנהג זה יש סמך דמצאתי הועתק מתשובת הר"ח א"ז¹¹ וז"ל: א"ל שאמר תלמיד של רבינו שמחה, שאם שתה מזה יין תוך ל' יום, אינו מברך הטוב והמטיב וליתא, עכ"ל. ונע"ג דכתב וליתא, מ"מ אפשר

ראו המנהיגים הקדמונים שבאותה מדינה לנהוג כאותו תלמיד. והיה נראה דמהך סברא יש ג"כ לתת טעם לאידך מנהג שלא היו מברכין רק על המופלגים, דכיון דאין מברכין אלא מל' יום לל' יום אלמא בחידוש תליא מילתא¹², כההיא דהרואה את חבירו לאחר שלשים מברך שהחיינו (ברכות נח, ב), ושם פרי"ט¹³ דדוקא בחבירו שהוא חביב עליו ושמח בראייתו. ובני אושטרייך מתוך שהיה להם רוב מיני יינות, לכמה בעלי בתים, יש שהיו כוחרים בחזקים ויש בקלים ויש בדרקים וצלולים ויש במתוקים, לא היתה הסכמה ברורה להם כלל שהאחרון משובח מן הראשון, אלא במופלגים שהכל מודים בו, ועליו יש לברך וחשוב שמחה לשוחקה, לפי שברור לו שהוא משובח לכל אדם, והוי טוב לדידיה ומטיב לאחריו, ואע"פ שאינו טעם מספיק לגמרי, כדי ליישב המנהג באתי.

1234567

סימן לה

שאלה: הרואה לבנה בחדושה בימי החול, ואומר נמתין לברך על חדושה עד למוצאי שבת יפה הם עושין או לאו.

תשובה: יראה דיש לחלק בדבר. היכא דליל מוצאי שבת הבא בקרוב, אינו לילות הרבה בחדוש, כגון ז' או ח' בחדש, שאפילו אם יהא מעונן במוצ"ש וכו' וג' או ד' לילות אחריו עדיין יש זמן לברך עד סוף ליל ט"ו, כה"ג יפה להמתין עד מו"ש. דכתב א"ז¹ דאין מברכין על הירח אלא במו"ש כשהן מבושמיין ובכלים נאים² אבל אם ליל מוצ"ש הבא היא לילות הרבה בחדוש, שאם יהיה מעונן בו וכו' וג' או ד' לילות אחריו יעבור זמן הברכה, כה"ג אין להמתין עד מוצ"ש³, דכל היכא דראוי הוא להסתפק שתעבור המצוה, אין משהין אותה אפילו כדי לעשותה יותר מן המוכרח. וראייה מהא דגרסינן פ' החולץ (יבמות לט, א) איתמר ביאת קטן וחליצת גדול, רבי יוחנן ורשב"ל חד אמר ביאת קטן עדיפא משום דמצוה כיבום, וחד אמר חליצת גדול עדיפא משום דמצוה בגדול. ופריך עלה ממתניתין תלה בקטן עד שיגדיל אין שומעים לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או יבם. ואי ס"ד דאמרין ביאת

קטן עדיפא ניטר דילמא מייבם, ומשני כל שיהוי מצוה לא משהינן. ולאידך מ"ד פריך נמי ממתניתין דתנן תלה בגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו, ואי ס"ד חליצת גדול עדיפא ניטר לגדול דילמא אתי וחליץ, ומשני נמי הכי כל שיהוי מצוה וכו', אלמא דלא משהינן מצוה כדי לעשותו מן המוכרח כי התם דלחד מ"ד ביאת קטן עדיף ולחד בגדול עדיפא, ואפ"ה לא משהינן לה. ומ"מ מוכח התם, דדוקא בדראוי להסתפק שתעבור המצוה או לא משהינן לה, אבל בשאין ראוי להסתפק לא. ותדע דאמאי נקט תנא ובגדול עד שיבא ממדינת הים, ליתני עד שיבא ממדינה למדינה בארץ ישראל דלא משהינן, אלא דוקא נקט בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא ממדינה לא משהינן, משום דשמא ימות הקטן והגדול לא יבא לעולם ממדינה, ותעבור המצוה, לכך לא משהינן, אבל ממדינה למדינה דקרוב הדבר שיבא משהינן. וה"ה בנ"ד⁴. ולפי זה הא דכתב בהגה"ה במיימוני⁵ דנהג מור"ם כשהיה מקדים לברך כחול כדי שלא יעבור זמן שהוא עד ט"ו בחדוש, היה לובש סרבל מכובד שהיה לו, ע"כ אין רצ"ל שבמוצ"ש היה ודאי עובר זמן, אלא רצ"ל ראוי להסתפק שיעבור, כדבארתי לעיל. והנראה לע"ד כתבתי.

8. ברכות פ"ט ס"י ט"ו. 9. ב"י ושו"ע (סי' קע"ה ס"ב) וע"ש בב"ח וט"ו (סק"ב). 10. ע"י לקט ישר (ח"א עמ' 35) ותשב"ץ (סי' רצ"ז) ממנהר"ם. 11. סי' ס"ח. 12. ע"י רמ"א (שם ס"ב) ובעט"ז שם. 13. תוד"ה הרואה. סי' לה: 1. ח"ב סי' תנ"ו, ממס' סופרים (פרק כ'). 2. וכ"ה בטור (סי' תכ"ו) ממס' סופרים הג"ל, וכ"פ בשו"ע (שם ס"ב). 3. רמ"א (שם) וע"ש במג"א (סק"ג). 4. ע"י גר"א שם והוא מד' רבינו. וע"י לקט ישר (ח"א עמ' 69). 5. פ"י מברכות אות ס'.

י"ד) סוד ה' ליראיו ומתיב (משלי ב' ז') יצפון לישרים תושיה [ב].
 תתנעז אחד היה רוצה להעתיק מספר אמרו לו כמה הפסד שאתה מעתיק מספר
 יפה זה שאתה מטשטש אותו. אמר החכם הלא כמה ספרים הועתקו ממנו
 יש לו זכות גדול לבעל הספר אע"פ שקצת נגרע וכי ספרים עשויין לפקדון [א] אלא
 ילמדו בהם ויעתיקו מהם [ב].

תתעח כתיב (תהלים קי"ט ס') חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך לא יעכב
 אדם את המצוה בעבור זה שאמרה תורה (שמות ט"ו ב') זה אלי ואנוהו
 התנאה לפניו במצות כגון טלית נאה וספר תורה נאה [א] שלא יאמר אדם כיון
 שיש לי טלית לקנות אמתין עד שיבא לידי טלית יפה מאד אלא יקנה מיד טלית
 אע"פ שאינו יפה כל כך [ב], וכן עיר שאין בה ס"ת ויש שם סופר שיודע בדיוקא
 לכתוב אבל אינו יודע לכתוב כל כך יפה כמו סופר אחר שלא יבא כל כך בקרוב
 זמן [ג], מוטב שיכתוב אותו המצוי מיד אע"פ שאינו כותב יפה. כי על זה נאמר
 חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך.

ברית עולם

תתעח. כתיב חשתי וכו' לא יעכב אדם את המצוה בעבור זה שאמרה תורה זה אלי ואנוהו וכו' הכי אמרינן
 בפ' החולץ שהויי מצוה לא משהינן ומוכח התם דלא משהינן מצוה לעשותה מן המזבח. ודוקא כי
 התם יש להסתפק בדבר אבל בדבר שאין להסתפק וקרוב הדבר כתב הרב תרומת הרשן סי' ל"ה דמשהינן.

מקור חסד

ומוכרין עליהם הכתוב אומר ומצדיקי הרבים ככוכבים וכו', ולא אדע מקורו. [ב] ע'
 תענית ז' ע"א ואם לאו יהיו לך לבדך.
 תתעז. [א] ע' חכמת שלמה למהרש"ק חו"מ סי' קל"ג בהשמטה שהיא מחלוקת קדמונים
 (עבה"ג). [ב] ע' ש"ך חו"מ סי' רצ"ב ס"ק ל"ה ומש"כ לעיל סי' קנ"ה.
 תתעח. [א] שבת קל"ג א. [ב] ע' מג"א סי' כ"ה סק"ב שכל שיהוי מצוה לא משהינן אע"פ
 שאח"כ יעשה המצוה יותר מן המוכתר ויעוין ב"רשיי סוכה כ"ה ב ד"ה שחל שביעי
 כו' מצוה קלה הבאה לידך אינך צריך לדחותה מפני חמורה העתידה לבוא, וע' שו"ת הרשב"י
 ח"ד סי' אלף פ"ו, שם ח"ו סי' שני אלפים רפ"ו, חכ"מ צבי סי' ק"ו מובא בבאה"ט אר"ח סי'
 צ"ה אות יא, שאילת יעב"ץ ח"א סי' ג"ה, שבות יעקב ח"א סי' ל"ד, הגהות מל"מ הל' מגילה
 פ"א ה"א, וע' בקצוה"ח סי' ק"ד סוף אות ב מש"כ אך מה שסיים בשם הרדב"ז דאין חוששין
 ואינה שירצה יקדים צ"ע שברדב"ז מבואר שיעשה אך מה שבא לידו תחילה, וע' שו"ת בית
 שלמה יו"ד סי' קמ"ה, שו"ת זכר יהוסף סי' רכ"ג, בית יצחק יו"ד ח"ב סי' ק"ח, שם אהע"ז
 ח"א סי' כ"א וח"ב סי' קי"ב, שדה חמד כללים מערכת ז וזיונים מקדימים א, ושם כלל יב
 זה אלי ואנוהו ומש"כ בסי' נפש חיה סי' תקצ"ה, ובע"ח הביא מכתובות פ"ג ב בוצינא טב
 מקרא, וע' נשמת אדם כלל ס"ח ובשו"ת נחלת בנימין סי' י"ד ס"ז ובמקח"י משו"ת הד"ר סי'
 כ"ה אות ה, וע' שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' נח ובספרו דרכי שלום ושו"ת אמרי יושר ח"א סי' א.
 [ג] בק"י העיר שבדברי רבינו מבואר דאם יבא בקרוב זמן ממתינים וע"כ דקאי בדליכא
 לאסתפקי שלא יבא כלל (דבזה ודאי שאין ממתינים אף זמן קרוב כמבואר במנחות ע"ב מ"ד
 הוא נותן עשירית האיפה מיד וכו' ובתוס' בכורות כ"ז ב שמשמע מדבריהם דאי ליכא כהן
 חבר יתן מיד לע"ה ולא ימתין כלל ג"כ מדאי טעמא דאיכא לאסתפקי שמא לא יזמן לו כהן
 חבר) ובכל זאת כתב שלומן לא קרוב אין ממתינים כדעת הבית יעקב סי' קמ"ב ולא כהתה"ד
 וע' שבות יעקב אר"ח סי' ל"ד ועבודת הגרשוני סי' יב, אמנם רבינו כתב בתחילה עיר שאין
 בה ס"ת ואפשר שכונתו שיש לחשוש שאם לא יבא לזמן קרוב תחבטל הקדושה בצבור ולכן אין

נשמת אדם

דמשמע דאם יבא בקרוב זמן ימתין היינו דוקא בכתיבת ס"ת שאינו מקיים המצוה מיד עד שתגמור ולכן ימתין כמו שכתב בטלית יקנה מיד, וכיון דהת"ד לא הביא דברי ס"ח מוכח דלא ראה אותו וא"כ נ"ל דנקטינן כדברי ס"ח וכדמשמע פשטא דלשנא דגמרא ואין נראה לחלק דס"ח מיירי שיקיים המצוה בשלימות אלא שאינו מהודר כל כך והתה"ד מיירי שלא יקיים בשלימות המצוה כדמייתי ראייה מיבום דהיא עיקר מצוה, דז"א דאם כן אינו ראייה לקידוש לבנה במ"ש דגם בחול עושה עיקר המצוה ולכן נ"ל כס"ח:

והנה צ"ע בזמנה"ז בעו"ה שיהודים נתפסים להיות אנשי חיל וצריכין לילך על המשמר ואז לא יוכל להתפלל ולקרוא ק"ש ולהניח תפילין, והנה לפעמים יכול להחליף משמר שלו על יום שלפניו או שלאחריו וצריכין אנו לבאר אם חל משמר שלו בשבת ויכול להחליף על יום א' פשיטא שצריך ליתן כל אשר לו כדי שלא יעשה בשבת אפילו איסור דרבנן ואפילו אם א"צ לעשות שום איסור אפילו איסור דרבנן מ"מ כדי שיתפלל ויקרא ק"ש בשבת, תחא דאין מעבירין על המצוה ועוד דבשבת הוא תדיר ומקודש כמו שנבאר. ואמנם אם משמר שלו הוא בע"ש ואז לא יוכל לקיים המצוה אם יש לו רשות להחליף על שבת שבשבת יעמוד על המשמר כדי לקיים היום המצוה. והנה אם יכול לקיים המצוה למחר ואם ילך היום על המשמר לא יוכל לקיים המצוה היום רק שיצטרך לחלל שבת אם הוא באיסור דרבנן נ"ל דמחוייב להחליף וילך למשמר בשבת. וראיה ברורה בא"ח סי' רמ"ח שלדבר מצוה מותר להפליג בספינה ושיירא אעפ"י שיועד שבוודאי יחלל שבת. כדאיתא שם סעיף ד' והוא מדברי ריב"ש ותשב"ץ ח"א סי' י"ז, ול"א שלא יעשה המצוה כדי שלא יחלל שבת אע"כ כיון דמוטל עליו היום לעשות המצוה צריך לעשותה ואם יצטרך למחר לחלל שבת אנוס הוא מפני פ"נ, ואפילו במקום שיצטרך למחר לעשות איסור דאורייתא מבואר בריב"ש ותשב"ץ דמותר. אך המ"א בס"ק י"ד כתב בשם רדב"ז לאיסור, ועיין בא"ר שדוחה דבריו ואם כן אף שבמלאכה דאורייתא צ"ע מ"מ באיסור דרבנן נ"ל דאין ספק דיותר טוב לקיים המצוה היום אף שיחלל למחר באיסור דרבנן. ואמנם אם הוא בענין שאף אם ילך למחר על המשמר לא יוכל לקיים המצוה נ"ל אע"ג דקיי"ל אין מעבירין על המצוה כבר כתבתי לעיל דבמקום שמצוה א' חמור מחבירו ל"ש זה והנה מוכח בובחים דף צ"א ע"א דאפילו ברכות היין של שבת נקרא מקודש וכן תפלות מנחה של שבת נקרא מקודש ע"ש וא"כ המצוה שיעשה בשבת כגון ק"ש ושאר ברכות הם תדיר ומקודש והם עדיפין משל היום שאינו אלא תדיר בלבד. ונ"ל עוד דאע"ג דהיום יכול לקיים גם כן מצוה תפילין ובשבת

יין כר"י לא כתב הטעם משום בקיעות הנודר אלא משום ברירה. וי"ל דבאמת בזה לא קיי"ל כרבא דאנן קיי"ל דבדאורייתא אין ברירה אבל בזה וודאי דקיי"ל כרבא דר"י חייש למיתה וא"כ במגדש שעה א' קודם למיתה אסורה בתרומה, והדברים אמיתים:

ומזה צ"ע על הסמ"ק סוף הל' י"ט שכתב דמגמרא דידן משמע דאם אין לו אשה ובנים מותר לקדש, ומיהו נראה דאפ"ה אסור מרמצריך לכ"ג לכנוס עיה"כ ולגרשה ע"ת ואי איתא היה יכול לומר מיד שתמות אשתו יכנס השניה אלא ש"מ דאסור ע"ש. וצ"ע דכל דוחקא דגמרא הוא אליבא דר"י אבל לחכמים ע"כ אם מתה צריך לכנוס אחרת ביה"כ. ומכ"ש לפי מה שכתבו תוס' ריש יומא דמעבב כפרה אלא דחכמים ס"ל דא"צ לחוש לזה ור"י לטעמיה דחיישינן למיתה או משום מעלה אבל וודאי דמותר לכנוס ביה"כ. ומזה צ"ע על חשו' רמ"א סי' קכ"ה שדחק א"ע להקשות על הסמ"ק ולא הקשה קושיא זו אף אם נאמר דהסמ"ק פסק כר"י דחייש למיתה הרי הרמב"ם פסק כחכמים:

ולפ"ז מה שדחק א"ע בח"צ על מה שהתיר בתה"ד סי' ל"ה להמתין לקדש הלבנה עד מוצאי שבת ולא חיישינן שמא ימות דאע"ג דקיי"ל דחיישינן שמא ימות במגדש ואפילו לזמן מועט, היינו דווקא התם שתעשה איסור אבל משום ביטול מצוה לא חיישינן לזמן מועט כמש"כ בתה"ד, וכמו שכתב תוס' ביבמות ובריש יומא דהאי דאמרינן התם דלמא אדמייבם חד מית אידך היינו דוקא לזמן מרובה אבל לזמן מועט ל"ח למיתה בביטול מצוה כמו בסוכה:

אך התה"ד כתב דשהויי מצוה לעשותו מן המוכרח משהינן דוקא לזמן מועט אבל לזמן מרובה חיישינן שמא ימות ותבטל המצוה. וצ"ע דמשמע מתה"ד דזמן ארוך כמו שהביא ראייה בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא ממדינת הים, אבל עד שיבא מעיר לעיר משהינן, ובמ"ק אמרינן שאני בנין בית המקדש דלא משהינן אע"ג דלא הוי אלא איזה ימים וצ"ל דזה נקרא זמן מרובה. ואמנם באמת ראיות תה"ד אינו מוכרח אלא דדקדק כן מדתני במתני' ובגדול עד שיבא ממדינת הים ולא תני עד שיבא ממדינה אחרת וזה אינו מוכרח, אבל בס"ח סי' תתע"ח כתב דז"ל כתיב חשתי ולא התמהמתי כו' לא יעכב אדם את המצוה בעבור זה שאמרה תורה ואנוהו התנאה לפניו במצות כו' שלא יאמר אדם שיש לו לקנות טלית אמתין עד שיבא לידי טלית יפה מאוד אלא יקנה מיד אעפ"י שאינה יפה כ"כ, וכן עיר שאין בה ס"ת ריש שם סופר שיודע לכתוב אבל אינו יודע לכתוב כ"כ יפה כסופר אחר שלא בא כ"כ בקרוב זמן מוטב שיכתוב אותו המצוי מיד ע"ז נאמר חשתי עכ"ל. הרי דפליג על תה"ד וכדמשמע פשטא דלשנא דגמרא ביבמות ל"ט כל שהוי מצוה לא משהינן וכדאיתא במ"ק דמשמע אפילו לזמן מועט ומה שכתב בס"ח שלא בא כ"כ בקרוב זמן,

הלכות תפלה צד צה

עד שיגמור ברכות אבות אבל א"צ לירד למטה כג וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה ולכתחלה לא יצא לדרך משעלה ע"ה עד שיתפלל תחלה בביתו כל תפלת י"ח מעומד כמו שנת' בסימן פ"ט ומ"מ אם כד עבר ויצא יכול להתפלל דרך הילוכו אפי' מהלך סמוך לעיר בתוך התחום (ואף ע"פ שיגיע למחוז חפצו בעוד שיש עדיין שהות הרבה להתפלל אעפ"כ יכול להתפלל בדרך מיד שהגיע זמן התפלה ואינו מחויב להתעכב מלהתפלל עד שיגיע למחוז חפצו כדי להתפלל שם מעומד שכיון שכבר חל עליו חובת התפלה והוא בדרך יכול לצאת י"ח מן הדין כאשר הוא שם ואינו מחוייב להחמיץ המצוה כדי להתפלל מעומד כיון שעכשיו הוא פטור מהעמידה) ומ"מ כדי לקיים המצוה מן המוכרח כג נכון הוא שימתין עד שיגיע למחוז חפצו להתפלל שם מעומד אם ידוע לו שיהיה לו שם מקום מיוחד שלא יבלבלוהו בני הבית ואין בזה משום אין מחמיצין את המצות וזרזים מקדימין למצוה כו כיון שמתכוין כדי לקיים מצוה מן המוכרח : **ו** כז היה יושב בספינה או בעגלה ומפחד לעמוד בכל התפלה ומתפלל מיושב מ"מ יעמוד במקום הכריעות אם אפשר לו כדי שיהא כורע מעומד ופוסע ג' פסיעות כח ואם רוכב ע"ג בהמה יחזיר הבהמה ג' פסיעות לאחוריה ועולה לו כאלו פוסע בעצמו או יחזיר עצמו ע"ג בהמתו כדרך שהיה נוהג אם בא להפטר מן המלך :

כג ע"פ סע' ד'
כד רמב"א
ס"ו ס"ב

כס עמ"א ס"י
פ"ט וס"ו ל"ד
כו ע"י ס"ח
ח"ל ס"ו ר'
כו ח"ה כס
ר"ן ג"ח
כח ר"י ח"ז ס"ג

ז כט זקן שאינו יכול לעמוד יושב במקומו ומתפלל ל וכן חולה ומתפלל אפי' שוכב על צידו והוא שיכול לכוין דעתו ואם א"א לו להתפלל בפיו מפני חלישתו לא טוב שעכ"פ יהרהר בלבו שנאמר "אמרו בלבבכם על משכבכם ואע"פ שאינו יוצא י"ח בהרהור כמ"ש בסימן ק"א אבל אם אינו יכול לכוין דעתו לכ קורא ק"ש לבדה אם אפשר לו לפי שכוונת ק"ש לג אינו אלא פסוק ראשון ובקל יוכל לכוין :

כט כ"מ ח"י
ע"ז ח"ה ד'
ל רמב"ם ס"ה
מה"י תפלה
ס"ג ב'
ל"ח ח"ה כ"י כ"ב
פסיקתא
(תפלה ד')ל"ג רמ"מ ס"ט
כס רמ"י
ל"ג תפלה כ"י
ל"ד ח"ה כס
רמ"י

ח לד מי שהיו לו נכרים מכאן ומכאן ומתיירא שמא יפסיקוהו בתפלתו או שמא יפסידו מקחו אם יעמוד ויתפלל ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו ואע"פ שצריך לפסוע ג' פסיעות בסוף התפלה יושב ומתפלל וכורע לס יש לזוהר שלא לסמוך עצמו לכותל או לעמוד או לחבירו בשעת תפלה כמ"ש בס"י קמ"א :

ל"ג רמ"מ ס"ט
ל"ג רב ח"ה ס"ט
ג'
ל"ג ט"ו סק"ד
מ"א ס"ק י"ח
(תפלה ד')

ט לו מי שהוכרח להתפלל מיושב או מהלך טוב שיחזור ויתפלל מעומד כשיוכל לו בתורת נדבה אם הוא בטוח שיוכל לכוין יפה בתפלתו כמ"ש בס"י ק"ז :
י לח מי שבא בדרך והיה סמוך למלון של נכרים אם יכול להסתלק מן הדרך ולהתפלל מעומד במקום שקרוב הדבר לגמרי שלא יפסיקוהו שם עוברי דרכים מוטב שיסתלק ויתפלל שם משיתפלל בבית של נכרי שבודאי יש בו גלולים ותועבות ואין להכניס לשם דבר (שבקדושה) שהרי מרע"ה אמר כצאתי את העיר וגו' ולא רצה להתפלל בכרך של מצרים לפי שהיתה העיר מלאה גלולים אבל אם א"א להסתלק מן הדרך במקום שלא יפסיקוהו יתפלל במלון באיזו קרן זווית שלא יבלבלוהו בני הבית ואין לחוש לגלולים שהרי כל הפלתינו בעיירות מלאות גלולים לס ואם א"א להסתלק מן הדרך וצריך להתפלל מהלך או מיושב וגם במלון לא ימצא קרן זווית שלא יבלבלוהו מוטב להתפלל בדרך מהלך או מיושב כיון שאז יכול לכוין יותר ומ"מ אם יכול להתפלל במלון בבקעה או בחצר או בגינה מוטב ויצא ידי שניהם להתפלל מעומד ובכוונה :

ל"ג מ"א ס"ק י"ד

צה כוון איבריו בשעת התפלה וכו ד' סעיפים :

א המתפלל א צריך שיכוין רגליו זו אצל זו בכיון כאלו אינן אלא רגל א' להדמות למלאכים שנאמר בהם *ורגליהם רגל ישרה כלומר רגליהם נראות כרגל א' נ וטוב לכוין רגליו גם כשאומר קדושה עם ש"ץ שהרי אומר נקדש בשם שמקדישים בשמי מרום ובמרום מקדישים כן ברגל ישרה :

נכרות י' ב'
(יתוקלל א')
נ חס"ד

יא. בהנ"ל, אם אינו יכול למנות שליח להדליק בשבילו, יש להקדים ולהדליק קודם שנוסע, אף אם עתיד לחזור לביתו אחר זמן ההדלקה, דעדיף להדליק בפלג המנחה מלדחות הדלקתו עד אחר שכלתה רגל מן השוק^{כב}.

אָאָוֹ אָעִיָּא

להדליק בנרות שעוה בזמן או להמתין קצת בשביל שמן זית

יב. אם היה לו נר שעוה או שאר שמנים בתחלת זמן ההדלקה, ועתיד להיות לו שמן זית בתוך חצי שעה, לא ימתין בשביל שמן זית, אלא ידליק מיד^{כג}.

שערי הלכות

ואמר מו"ר שליט"א, דאע"ג דהדלקה ע"י אשתו לא היא כהדלקה ע"י עצמו, דסו"ס מצוה בו יותר מבשלוחו (וכמשנ"ת לעיל סעי' ט), מ"מ ודאי עדיפא מסתם הדלקת שליח בעלמא, דאשתו כגופו, עכ"ד. וכוונתו בזה, דהנהיך דאשתו מדלקת עליו, אינו מדין שליחות כלל, שאין צריך למנות אותה לשליח כלל, אלא הוא משום דכגוף אחד דמיין, ואפי' אם אשתו הדליקה עליו בלא ידיעתו, מבואר בפוסקים (ט"ז סי' תרעז סק"א ומג"א שם, ופמ"ג במ"ז סק"א) שאם הי' דעתו לצאת בהדלקתה על הצד שהיא מדלקת, שפיר יצא ידי חובתו, וע"כ שאין זה מדין שליחות, אלא כך נאמרה ההלכה דאשתו כגופו, וכדידי' דמיא. ובסי' תרעא סעי' ב כתב הרמ"א שהמהדרין נוהגין שכל אחד מבני הבית מדליקין, וכתב הא"ר (שם סק"ג) דמ"מ אשתו אינה מדלקת משום דאשתו כגופו, וכ"כ הפמ"ג בשמו (סי' תרעז מ"ז סק"א) והובא ג"כ במ"ב (סי' תרעא סק"ט). ועכ"פ נקטינן דמצוה בו יותר מבשלוחו וכו', כי יש לעשות המצוה בגופו ממש, וכמה שנתבאר לעיל (סעי' ט).

^{כב} כבר נתבאר (סעי' ד) דעת מו"ר שליט"א שגם בזמנינו שמדליקין בחלון ואיכא הכירא לבני רה"ר, איכא חיובא להדליק בזמן הדלקה, והמדליק אחר שכלתה רגל מן השוק הוי שלא כתיקון חכמים. ואמר מו"ר שליט"א שמטעם זה, אע"ג דאיכא למיסמך אפרסומי ניסא דבני הבית, סו"ס ודאי אפרסומי ניסא דעוברים ושבים ברה"ר עדיף טפי, שלכן כל שלא יוכל לחזור ולהדליק קודם שתכלה הרגל מן השוק, יש להקדים הדלקתו מפה"מ, דכיון דקיימ"ל שאפשר להדליק בפלג המנחה, הרי שגם בזה יצא ידי חובתו כתיקון חכמים, ובכה"ג יהא דלוק ויהא פרסום לעוברים ושבים כתיקון חז"ל, עכ"ד. שו"ר שכן הורה האג"מ (שמעתא דמשה, שמועות, סי' תרעב סק"ז).

והוסיף מו"ר שליט"א דאפי' אם דעתו לחזור לביתו אחר זמן ההדלקה קודם זמן שתכלה הרגל מן השוק, כל שנוסע לדרך רחוקה, יש להקדים ולהדליק מפה"מ, דא"א לדעת שיחזור תוך הזמן, ורק אם ברור לו ממש שיחזור קודם זמן כלתה רגל מן השוק, עדיף להדליק משיחזור, עכ"ד. ועכ"פ מטעם זה סתמנו בפנים, שעוזב לדרך רחוקה, ובדעתו לחזור 'אחר זמן ההדלקה'.

^{כג} בשו"ע סי' כה (סעי' א) "אחר שלבש טלית מצויין יניח תפלין שמעלים בקודש וכו' הגה: מיהו אם תפלין מזומנים בידו ואין לו ציצית אין צריך להמתין אלא מניח תפלין וכשמביאים לו טלית

שערי הלכות

מעטפו" ע"כ, וכתב המג"א (סק"ב) "וכן הוא ביבמות לט. 'כל שהווי מצוה לא משהינן' אע"פ שיכול להיות שיעשה אח"כ המצוה יותר מן המוכחר, וכ"ה בילקוט ויקרא (רמז תעד) חביבה מצוה בשעתה, ע"ש ובמנחות (עב.) "ע"כ, והובא במ"ב (סק"ז).

והנה בתה"ד (סי' לה) כתב דהא דאמרו שאין משהין את המצוה כדי לעשותה יותר מן המוכחר, היינו דוקא במקום שיש לחוש שתפסד המצוה לגמרי ע"י שישו אותה, כגון ביבום, שיש לחוש שמא ימות הקטן לפני שיגדיל, או שלא יוכל גדול האחים לבא ממדינת הים, אבל במקום שאין לחוש שתפסד המצוה, כגון ממדינה למדינה בא"י שקרוב הדבר שיבא, יש להשהות את המצוה כדי לעשותה יותר מן המוכחר, ובשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' לד) הביא דבשו"ת בית יעקב (סי' קמב, דף קד ע"ג) מחלק בין שיהיו זמן מועט לזמן מרובה, דבזמן מרובה חיישין שמא ימות, ולדינא הסכים השבו"י עם דברי התה"ד. ודברי תה"ד הובאו לדינא בשו"ע סי' תכו (סעי' ב) "אין מברכין על הירח אלא במוצ"ש כשהוא מבושם ובגדיו נאים. הגה: ודוקא אם ליל מוצ"ש הוא קודם עשרה בחודש או ממתנין עד מוצ"ש, אבל אם הוא אח"כ אין ממתנין עד מוצ"ש, שמא יהיו שני לילות או שלשה או ארבעה עננים ולא יראו הלבנה ויעבור הזמן" ע"כ.

וע' ביה"ל (שם ד"ה במוצאי שבת) שהביא בשם הב"ח (ד"ה וכתב ב"י) והגר"א (מעשה רב אות קנט) שאין להשהות המצוה, אלא מיד שעברו ג' ימים מהמולד, מקדשין, ומשמע מדבריהם שאין להחמיק את המצוה כלל בעבור מצוה מן המוכחר, וע"ע ערוה"ש (שם סעי' ה). וכ"כ בחיי אדם (סי' סח נשמת אדם סק"א ד"ה אך) בשם ספר חסידים (סי' תתעה) וז"ל 'כתיב חשתי ולא התמהמהתי כו' לא יעכב אדם את המצוה בעבור זה שאמרה תורה ואנוהו התנאה לפניו במצות וכו', שלא יאמר אדם שיש לו לקנות טלית אמתין עד שיבא לידי טלית יפה מאד אלא יקנה מיד אע"פ שאינו יפה כ"כ, וכן עיר שאין בה ס"ת ויש שם סופר שיודע לכתוב אבל אינו יודע לכתוב כ"כ יפה כסופר אחר שלא יבא כ"כ בקרוב זמן, מוטב שיכתוב אות המצוי מיד, ע"ז נאמר חשתי' ע"כ, הרי דפליג על התה"ד הנ"ל, וכן משמע פשטא דלישנא דגמ' יבמות לט. כל שהווי מצוה לא משהינן, וכדאית' במ"ק דמשמע אפי' לזמן מועט וכו', ולכן נ"ל כספר חסידים" עכ"ל.

ומה שיש להקשות בזה הוא, דמדברי הרמ"א בסי' כה שכתב שיברך מיד על התפלין ולא ימתין בשביל טלית משמע שסובר דלא כדברי תה"ד, דהא ע"פ רוב בכה"ג אין חשש כלל שיפסיד המצוה, דהא זמן תפלין הוא כל היום, ובקל יכול למצוא טלית, וזה סותר למה שכתב בסי' תכו לענין קידוש החודש, וצ"ע.

ולענין נידו"ד נרא' די"ל דעדיף טפי, דהא עיקר תקנת ההדלקה הוא בזמן, וקיימ"ל לא מאחרין, וא"כ גם מה שמדליק בזמן הוי הידור מצוה שעושהו בתקונה ממש, מה גם שכשממתין בשביל השמן, י"ל דכל רגע שממתין הוא בגדר מצוה עוברת, וכמ"ש בשם שו"ת אבני נזר (סי' תצט סק"א), ולכן נ"ל שגם תה"ד מודה בנידו"ד שאין להמתין. וראיתי (הליכ"ש פט"ו סעי' ו) שהגרשז"א נסתפק בזה.